

*Дяченко О.В.,
ст. викладач кафедри видавничої справи та редагування
Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*

ПОЛІТИЧНЕ МАНІПУЛЮВАННЯ В США ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Анотація. В статті проаналізовано особливості східного та західного типу національного менталітету. Виявлені відмінні риси національного менталітету українців та американців, визначені передумови їх формування та проаналізовано їх вплив на маніпулятивні стратегії країн.

Ключові слова: політичне маніпулювання, політичні технології, політична культура, національний менталітет.

Постановка проблеми. Маніпулювання є іманентно властивим суспільним відносинам. Це обумовлюється асиметричним характером владних відносин та прагненням побудувати ефективну систему управління. На початковому етапі маніпуляція могла проявлятися лише на індивідуальному рівні. Проте з переходом до індустріального суспільства маніпуляція стає соціально значущим явищем, людина усвідомлює своє індивідуальне начало, що отримує вияв у переважанні особистих інтересів над суспільними. Політичне маніпулювання формується як відповідь на запити нових суспільних норм та є результатом еволюції панування, експлуатації та насильства. Більшість аналітиків під політичним маніпулюванням розуміє інформаційно-психологічний вплив. Проте поки немає єдності серед науковців стосовно методів такого впливу. Крім того, кожна держава має обирати найоптимальніші саме для неї та її населення методи.

Отже, вищенаведене вказує на актуальність теми дослідження даної статті.

Мета статті полягає у виявленні спільних рис та відмінностей політичного маніпулювання в Україні та США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблем використання маніпулятивних технологій в політичному житті звертались ще античні автори. Проблема політичного маніпулювання носить міждисциплінарний характер. Так, окремі аспекти політичного маніпулювання розглядалися науковцями в різних галузях знань. Серед західних вчених означені проблеми розглядали: В. Бенет, Ф. Грін, С. Лівінстоун, Я. Манхейм, Т. Хоув, Р. Шапіро та ін., серед російських — Є. Плешивцев, Є. Дьяков, Е. Жуков, Н. Мантуло, Л. Васильєв, О. Ланге, Г. Грачов, І. Мельник,

Г. Філіппов та ін., серед вітчизняних вчених необхідно відмітити розробки таких авторів як: М. Бебик, А. Романюк, І. Жданов, С. Грабовська, Л. Скочиляс.

З точки зору соціологічного підходу процес маніпулювання розглядали Ж. Бодріяр, Г. Маркузе, Е. Ноель-Нойман, Х. Ортега-і-Гассет та ін.

Психологічні аспекти маніпулювання проаналізовано в працях О. Доценко, К. Хорні, Е. Шострома.

Проблемам застосування маніпулятивних технологій в ході виборчих кампаній присвячені роботи А. Ковлера, О. Королько, Д. Нежданова, Г. Почепцова, особливостям пропагандистських технологій — Г. Лассуела, Е. Бернайза, Е. Роджерса та ін.

Незважаючи на широке використання маніпулятивних технологій на практиці, а також на велику кількість теоретичних праць з означеної проблематики, дослідження цього феномену залишається актуальним і нині. Пояснюється це тим, що на даний час не вироблено єдиного підходу до розуміння сутності та класифікації основних методів, прийомів та технологій політичного маніпулювання, не вироблено загальних рекомендацій для запобігання маніпулятивному впливу в політичній сфері тощо.

Все це робить необхідним подальше дослідження феномену політичного маніпулювання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз політичного маніпулювання, як правило, проводять, спираючись на когнітивні властивості людини. Проте представляється цікавим підхід, відповідно до якого слід проаналізувати маніпулятивні стратегії держави, відштовхуючись від специфічних рис політичної свідомості та поведінки, притаманних громадянам цієї країни. Такі особливості обумовлені національним менталітетом та його рисами.

Поняття «національний менталітет» передбачає виявлення спільного між мисленням, поведінкою та сприйняттями людей, що належать до певного етносу.

Національний менталітет кожної держави має велику кількість індивідуальних властивостей, проте вченими були виявлені спільні риси, що дало змогу виділити два типи національних менталітетів, обумовлених переважаючим типом

особистості: екстравертів та інтровертів. Для перших притаманне раціонально-логічне мислення. Такий тип характерний для Заходу. Другий тип за кількісною ознакою переважає на Сході та активно проявляється в Україні, що територіально розташована на межі Західного та Східного культурних просторів. Порівняльний аналіз когнітивних процесів людей західного та східного типу, проведений Р. Нісбеттом, показав, що для східного типу притаманний холистичний підхід (заснований на концепції цілісності всього суцього) та терпимість до протиріч.¹ Для представників західного типу менталітету, навпаки, притаманне аналітичне мислення, що призводить до підвищеної уваги при проведенні досліджень до окремих об'єктів, а не до цілісності. При цьому М. Варнум² та Д. Катунар³ пов'язують аналітизм з індивідуалізмом, а холистичність — з колективізмом. Співставлення аналітичного та холистичного типів ментальності з раціональним та інтуїтивним способом прийняття рішень дозволило Е. Бухтелу та А. Норензаяну дійти до висновку, що це відображається на формі діючих типів державних інститутів.⁴

Однак слід зазначити, що при аналізі стратегій політичного маніпулювання не варто абсолютизувати холистичність та аналітичність. Оскільки в будь-якому суспільстві наявні представники двох типів мислення, а співставлення їх кількості дає змогу обрати найбільш дієві прийоми, тактики та стратегії для політичного маніпулювання.

При дослідженні залежності інституційних матриць від типу домінуючої в державі ментальності Ю. Александров та С. Кирдина приходять до висновку про те, що в країнах з поширеним східним типом ментальності домінують інститути Х-матриці. При цьому під інституційною матрицею вони розуміють стійкий комплекс базових інститутів, що історично склався та регулює існування основних суспільних сфер — економіки, політики та ідеології. Для країн з західним типом ментальності (Y-матриця) в економіці притаманна приватна власність, конкуренція та ринкова економіка, в політиці — інститути федерації, самоврядування,

виборів, багатопартійності, демократичної більшості тощо. Х-матриця відрізняється від Y-матриці змістом її базових інститутів. Так, на думку авторів, для неї характерна наявність в економічній сфері інститутів умовної верховної власності, в політиці — інститутів адміністративно-територіального поділу, ієрархічної вертикалі влади на чолі з центром, в ідеологічній сфері — переважання комунітарної ідеології, суть якої складається в переважанні колективного над індивідуальним. Дослідники відносять колективізм, етатизм та патерналізм до національних рис, що впливають на стійкість для України Х-матриці.

Означені принципи взаємодії держави та суспільства склалися в результаті історичного розвитку України та визначалися низкою когнітивних особливостей українців, котрі в свою чергу були обумовлені природно-кліматичними умовами їх існування. Це призвело до закріплення на рівні архетипів здатності синкретичного та образного сприйняття дійсності, здатності відчувати її граничні стани та інтуїтивно шукати шляхи примирення з нею. Ще одним важливим фактором, що впливав на становлення ментальних особливостей українського народу є його релігійність, що почала складатися ще за часів Київської Русі. Ідеї православних мислителів давали змогу сприймати Бога на рівні вродженого несвідомого, що сходить до архетипу Великого Батька. Через це українській культурі притаманно віддавати пріоритет вірі над знаннями.

Все це призводить до того, що відносини між державою та церквою будуються таким чином, що остання має змогу чинити прямий чи опосередкований вплив на свідомість людини, в тому числі і маніпулятивний. Стимулює розвиток релігійної свідомості політика держави, що сприяє відкриттю та функціонуванню релігійних навчальних закладів різного рівня. Прикладами малої маніпуляції є окремі повідомлення в ЗМІ про підтримку держави в значущих політичних питаннях.

Правова свідомість українців будується на принципі справедливості. Однак паралельно з ним у нашій свідомості формується інший принцип — «двомислення», оскільки дійсність часто не співпадала з уявленнями про належне. Означений стереотип обумовлений геополітичним положенням нашої держави, розташованої на межі заходу та сходу. Таким чином, українцям одночасно притаманне світське та духовне, релігійне та язичницьке, європейське та азійське, осіле та кочове. Така подвійність поряд з українською душевністю, що отримує вияв у любові до інших, прагненні до істини, психологічній та інтелектуальній сприйнятливості вплинули на здатність українців сприймати та реалізовувати чужі ідеї як загальнолюдські.

¹ Nisbett R.E., Peng K., Choi I., Norenzayan A. Culture and systems of thought. Holistic versus analytic cognition // *Psychological Review*. — 2001. — Vol. 108. — P. 291 — 310.

² Varnum M.E.W., Grossmann I., Katunar D., Nisbett R.E., Kitayama S. Holisma in a European cultural context: Differences in cognitive style between Central and East Europeans and Westerners // *Journal of Cognition and Culture*. — 2008. — Vol. 8. — P. 321 — 333.

³ Uskul A.K., Kitayama S., Nisbett R. Ecocultural basis of cognition: Farmers and fishermen are more holistic than herders // *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. — 2008. — Vol. 105. — P. 8552 — 8556.

⁴ Buchtel E.E. Thinking across cultures: Implications for dual processes // *Two Minds: Dual Processes and Beyond*; eds. J. Evans, K. Frankish — Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 217.

Таким чином, демократичні цінності не є іманентно притаманними українцям. Така ситуація склалась і через історичні обставини, і через сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні та мають метою побудову зрілої демократії, що приходить на зміну авторитарному політичному режиму колишнього СРСР. Такі режими в умовах перехідних станів Г. О'Доннелл називає «делегативною демократією» та вважає їх особливістю «насправді демократичні процедури» та відсутність «тенденції розвитку ліберальної демократії». В Україні такі ознаки проявляються в збереженні старих недемократичних та використанні нових демократичних методів здійснення державної влади. Так, прагнення залучити громадян до політичної участі поєднується з бажанням посилити керованість їх політичної активності, наявність політичного ринку — з прагненням не допустити до нього значні опозиційні сили. На рівні системи політичних маніпуляцій така амбівалентність політичного режиму призводить до формування псевдоцілей, що проголошують прагнення до демократії в поєднанні з авторитарними інструментами здійснення державної влади.

Проте слід зауважити, що практика останніх років показує рух до демократії, розвитку громадянського суспільства та трансформації моделі їх взаємодії в бік демократизації.

США для досягнення псевдо-цілейманіпулятивної стратегії використовує міфологізовані та ідеологізовані цінності демократії. Аналітичне мислення американців призводить до функціонування в США Y-інституціональної матриці. Відповідно демократичні цінності для американців зрозумілі та близькі, чому сприяло використання таких політичних міфів: про виключність американського народу, про демократію в США як вселенського добра, про щастя при досягненні «американської мрії» тощо. Ці міфи утворювались при формуванні самосвідомості американців. А процес цей відбувався еволюційно та не супроводжувався іноземними впливами, нав'язуванням правил і стандартів, він був «творінням самого народу»¹, «основні риси якого сформувались на протязі двох-трьох поколінь»². Нині міфотворчість полягає в створенні ідей, що підтверджують існуючі міфи. Історичні обставини формування американського народу сприяли згуртуванню людей на основі добровільного союзу, що сприяло формування таких рис національної свідомості, як: національна гордість, ідея виключності американського народу, прагнення до демократичних

ідеалів. Формуванню національної гордості також сприяли дії агітаторів, котрі формували уявлення у світової громадськості про Америку як країну необмежених можливостей.³

Все це сприяло трансформації патріотизму та почуття гордості за свою країну в некритичне вихваляння всього американського та хвалькуватості.⁴

Міф про американську виключність активно насаджується через ЗМІ, школу, церкву та масову культуру. Остання активно працює над створенням позитивного образу силовиків та працівників спецслужб.

Патріотизм трансформується в почуття власної вишості, формується концепція «нації визволительниці». На першому етапі йшлося про спасіння християнської віри, а зараз ця ідея має світське значення — «спасіння всього людства». Такий підхід дозволяє США втручатись в справи «недемократичних» країн, аж до військових операцій (конфлікт в Сирії, війна в Іраку тощо).⁵

Більшість маніпулятивних технік, що використовуються в США, будується на феномені американізму, що являє собою комплекс різних, іноді несумісних, компонентів. Дж. Нетен та Г. Менкен звертають увагу на протиріччя американського характеру, в якому поєднуються індивідуалізм та конформізм⁶, що отримало свій вияв а ідеї про «Американську мрію», головним положення якої стала установка на успіх. Героєм стає людина, що сама себе створила, при цьому передбачається, що вона збагатилась.

Зараз «Американська мрія» перетворилась на сучасну ідеологію щастя в західному світі.⁷

Установка на індивідуалізм та успіх призвела до заміщення ролі церкви, що була першим політичним інститутом, державою. Таке положення закріплюється ідеєю богообраності американського народу, головним ідеалом якого є свобода. Відповідно до політичних міфів демократичні інститути виникають як наказ Бога людині, тому вони є непорушними. Відповідальність перед Богом полягає у захисті ідеалів свободи та демократії в усьому світі⁸.

³ Ленс С. Бедность: неискоренимый порок Америки; пер с англ — М : Прогресс, 1976 — С. 17.

⁴ Токвиль А. Демократия в Америке; пер с франц — М : Прогресс, 1992 — 554 с.

⁵ Barack Obama. Responsibly Ending the War in Iraq. February 7, 9 [Електронний ресурс] / Youtube — Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=o07t5O39dDA>; George H.W. Bush. Address to the Nation on the Invasion of Iraq. [Електронний ресурс] / American Rhetoric online Speech Bank — Режим доступу: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/ghwbushiraqinvasion.htm>

⁶ Гаджиев К.С. Американская нация: национальное самосознание и культура. — М : Наука, 1990. — С. 210.

⁷ Рыбакова М.Г. Массовая культура и ее влияние на политический имидж государства (на примере США): дис... канд полит наук: 23.00.04. — СПб, 2006. — 183 с.

⁸ Там само.

¹ Commager H.S. The Empire of reason: How Europe Imagined and America Realized the Enlightenment (Phoenix series) / H S Commager // London & Phoenix, 2001. — P. 173.

² Blocker G. Die Neuen Wirklichkeiten. Linien und profile der Modernen Literatur — Berlin: Argon Verl, 1957. — S. 10.

Таким чином, ідеали свободи та цінності демократії використовуються в маніпулятивних стратегіях в якості внутрішніх факторів, на які орієнтований маніпулятивний вплив.

Досягнення псевдоцілей здійснюється основними акторами — Республіканською та Демократичною політичними партіями. Завдяки запропонованим їм шляхам розвитку та визначеним ним інструментам створюється реальне суперництво на політичному ринку, що дає змогу американцям обирати кращих. Ці партії визначають не тільки альтернативний політичний курс, а й альтернативну політичну ідеологію, оскільки представляють інтереси різних класів.

Конкуренція підштовхує основних акторів використовувати весь арсенал політичних технологій для привертання електорату.

Народу представляються «паралельні реальності», коли аудиторія отримує прикрашену інформацію про об'єкт реклами. Поступово опитування громадської думки перетворюються із засобу виявлення настроїв на інструмент надання думці певного напрямку. К. Гаджиев відзначає, що успішний кандидат має бути більше громадським діячем, ніж політичним.¹

На сучасному етапі велика увага приділяється іміджу політика, його зовнішності. Сьогодні промови політиків пишуться професіоналами, звернення до публіки режисується заздалегідь, що перетворює реальну політику на «політику спектаклю».² Така тенденція притаманна також сучасній українській політиці.

Професійне режисування публічної політики розпочато при Р. Рейгані, коли вперше з'явилися консультанти, що допомагали будувати діалог з громадськістю.

На сучасному етапі прес-конференції все частіше поступаються місцем особистій комунікації без посередників. Г. Почепцов говорить про великі маніпулятивні можливості такої комунікації. Оскільки персоналізованим комунікаторам більше довіряє аудиторія, крім того, особисті контакти можуть примусити особу зробити те, про що її просять.³

Найбільш ефективним каналом комунікації стає мережа Інтернет. Першим найбільш широко використав її можливості Б. Обама. Завдяки мережі комунікації з кандидатом наблизилась до особистої комунікації. Крім того, Б. Обама також використовував і інші інноваційні методи — знімався в кліпах, записував рінгтони тощо.

¹ Гаджиев К.С. Американская нация: национальное самосознание и культура. — М : Наука, 1990. —С. 134.

² Иванян Э.А. От Джорджа Вашингтона до Джорджа Буша Белый дом и пресса. — М : Политиздат, 1991 — 367 с.

³ Почепцов Г.Г. Паблик рилейшнз для профессионалов. — М: Рефл-бук, К : Ваклер, 1999 — 624 с.

На політичному ринку нашої держави поки не використовуються настільки нові технології. Проте певні зрушення намітились останнім часом. Так, популярними стали ток-шоу за участі видатних політиків, під час яких відбувається обговорення найбільш значних та актуальних питань країни. При цьому під час дебатів політики мають змогу не тільки висловити свою думку та пропозиції, а й проаналізувати позицію опонента та вказати на найбільш вразливі положення його виступу. Тим самим політик має змогу підвищити власний рейтинг та впливати на рейтинг інших політичних діячів.

Однак на нашому політичному ринку все ще популярними залишаються такі засоби боротьби як дискредитація опонента та використання адміністративного ресурсу. Відмінною рисою цього ринку є те, що продавці мають можливість ігнорувати інтереси покупців та не дослухатись до них і не намагатись підвищити рівень якості продукту.

Таким чином, в політичному просторі України на сучасному етапі політичні маніпулятивні технології використовуються не стільки для підвищення якості та конкурентоспроможності продукту (як в США), скільки для створення певної «політичної піраміди», що обмежує право громадян на свідомий вплив на владу, передаючи це право особам, що фінансували створення цієї піраміди. Це призводить до того, що дії політичних акторів в рамках системи спрямовані не на вирішення актуальних соціально-економічних проблем, а на поширення такого образу влади, що сприятиме її легітимізації в очах населення. Для вирішення такого завдання маркетингові технології використовують виключно в маніпулятивних цілях.

Найбільш виразно маніпулятивні технології проявляються під час виборчих кампаній. Одним із засобів впливу на результати голосування було використання адміністративного ресурсу. Крім того, вітчизняна практика напрацювала ряд інших засобів маніпулятивного впливу на виборців.

Висновки. Проведений аналіз показав, що в систем політичних маніпуляцій США та України використовуються однакові техніки. Для забезпечення емоційного фону в США використовується звернення до таких рис національного менталітету як індивідуалізм, матеріалізм, патріотизм тощо. В Україні в маніпулятивних повідомленнях використовують такі риси української ментальності як релігійність, душевність, психологічна та інтелектуальна сприйнятливості та ін.

Вказані риси сформувались історично під впливом власного культурного розвитку, ідеологічних та культурних особливостей політичного досвіду громадян держав. Вони використовуються на всіх рівнях маніпулятивних стратегій.

Основним змістом маніпулятивних повідомлень та провідною псевдометою в США є досягнення ідеалів ліберальної демократії, а в Україні — прагнення до забезпечення реалізації загальнолюдських потреб в стабільності (на цій цілі будував свою передвиборчу кампанію В. Янукович), безпеці, надійності (на цьому принципі була побудована передвиборча кампанія С. Тігіпка).

Демократичні методи здійснення державної влади в США сприяють високому рівню конкуренції, реальній боротьбі політичних акторів за голоси виборців, використовуючи всі політичні технології, в тому числі і маніпулятивні. Особливість полягає в тому, що маніпулятивні технології використовуються для покращення зовнішнього сприйняття політичних акторів електоратом, що призводить до трансформації реальної політичної боротьби в «боротьбу позиціонування».

Політичні технології в Україні носять виражений маніпулятивний характер. Ситуація погіршується тим, що часом використовується не тільки інформаційний, а й адміністративний ресурс.

Отже, маніпулятивна сутність демократичних та недемократичних методів здійснення державної влади виражається у формуванні в уявленні громадян певного образу політичної дійсності. Процеси міфологізації та ідеологізації, трансляція через ЗМІ спрощеної затребуваної та легкої інформації веде до порушення здатності аудиторії мислити критично. Крім того, створюване інформаційне поле дозволяє перетворити людину на легкодоступний об'єкт маніпулятивного впливу, що призводить до формування соціально керованого індивіда. Все це вимагає напрацювання техніки захисту від маніпулятивного впливу. Знання ментальних особливостей та маніпулятивних технологій, що їх використовують політичні актори, можна розпізнати маніпулятивний вплив та протистояти йому.

Література:

1. Гаджиев К.С. Американская нация: национальное самосознание и культура / К.С. Гаджиев. — М.: Наука, 1990. — 239 с.
2. Иванян Э.А. От Джорджа Вашингтона до Джорджа Буша Белый дом и пресса / Э.А. Иванян. — М.: Политиздат, 1991. — 367 с.
3. Ленс С. Бедность: неискоренимый порок Америки; пер с англ. / С. Ленс. — М.: Прогресс, 1976. — 432 с.
4. Почепцов Г.Г. Паблик рилейшнз для профессионалов / Г.Г. Почепцов. — М.: Рефл-бук, К : Ваклер, 1999. — 624 с.
5. Рыбакова М.Г. Массовая культура и ее влияние на политический имидж государства (на примере США): дис. канд. полит. наук: 23.00.04. — СПб, 2006. — 183 с.
6. Токвиль А. Демократия в Америке; пер. с франц. / А. Токвиль. — М.: Прогресс, 1992. — 554 с.
7. Barack Obama. Responsibly Ending the War in Iraq. February 7, 9 [Електронний ресурс].

Youtube — Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=o07t5O39dDA>

8. Blocker G. Die Neuen Wirklichkeiten. Linien und profile der Modernen Literatur / G. Blocker. — Berlin: Argon Verl, 1957. — 319 s.

9. Buchtel E.E. Thinking across cultures: Implications for dual processes // Two Minds: Dual Processes and Beyond; eds. J. Evans, K. Frankish / E.E. Buchtel. — Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 217-238.

10. Commager H.S. The Empire of reason: How Europe Imagined and America Realized the Enlightenment (Phoenix series) / H.S. Commager // London & Phoenix, 2001. — 352 p.

11. George H.W. Bush. Address to the Nation on the Invasion of Iraq. [Електронний ресурс] / H.W. George // American Rhetoric online Speech Bank — Режим доступу: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/ghwbushiraqinvasion.htm>

12. Nisbett R.E., Peng K., Choi I., Norenzayan A. Culture and systems of thought. Holistic versus analytic cognition / R.E. Nisbett, K. Peng, I. Choi, A. Norenzayan // Psychological Review. — 2001. — Vol. 108. — P. 291 — 310.

13. Uskul A.K., Kitayama S., Nisbett R. Ecocultural basis of cognition: Farmers and fishermen are more holistic than herders / A.K. Uskul, S. Kitayama, R. Nisbett // Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. — 2008. — Vol. 105. — P. 8552 — 8556.

14. Varnum M.E.W., Grossmann I., Katunar D., Nisbett R.E., Kitayama S. Holisma in a European cultural context: Differences in cognitive style between Central and East Europeans and Westerners / M.E.W. Varnum, I. Grossmann, D. Katunar, R.E. Nisbett, S. Kitayama // Journal of Cognition and Culture. — 2008. — Vol. 8. — P. 321 — 333.

Дяченко О.В. Политическое манипулирование в США и Украине: сравнительная характеристика. — Статья.

Аннотация. В статье проанализированы особенности восточного и западного типа национального менталитета. Выявлены отличительные особенности национального менталитета украинцев и американцев, определены предпосылки их формирования и проанализировано их влияние на манипулятивные стратегии стран.

Ключевые слова: политическое манипулирование, политические технологии, политическая культура, национальный менталитет.

Olga Dyachenko. Political manipulation of the United States and Ukraine: Comparative characteristics. — Article.

Annotation. The article analyzes the features of the eastern and western type of national mentality. Identified features of Ukrainian national mentality and the Americans, certain conditions of their formation and analyzes their impact on the manipulative strategies of countries.

Keywords: political manipulation, political technology, political culture, national mentality.